

The Quarterly Journal of Approach to
Philosophy in Schools and Organizations

Year 4, Number 1, Spring 2025, Pages 66 to 76

Original Article

<http://www.esbam.ir>

فصلنامه رویکرد فلسفه در مدارس و سازمان ها

سال چهارم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴

نوع مقاله: پژوهشی

ISSN: 2980-891X

Examining the Role of Educational Managers in Shaping the Identity of Virtual Learning in the Education System

Zahra Mahdipur Chahardah*: Master's Degree in Educational Management.

Marziyeh Ranjkesh Narenjkelayi: Master's Degree in Educational Management, Elementary School Teacher, Department of Education of Shot County.

Abstract

Introduction: The aim of the present study is to examine the role of educational managers in shaping the identity of virtual learning in the education system.

Method: This study employed a descriptive–correlational approach with an applied purpose to investigate the impact of managerial dimensions—such as planning, content design, interaction, support, responsiveness, technical aspects, and evaluation—on students' learning in virtual environments. The statistical population included all principals and elementary school students in District 3 of Karaj during the 2019–2020 academic year. A census method was used for selecting principals (36 individuals), while 400 students were selected through proportionate stratified random sampling. Data were collected using two researcher-made questionnaires and analyzed through statistical tests including Pearson correlation, linear regression, and the independent samples t-test.

Findings: The findings indicate that there is a positive and significant relationship between managerial dimensions and students' learning in virtual education. Components such as evaluation (40%), content (24%), and educational planning (15%) contributed the most to explaining students' learning. Moreover, significant differences were observed between male and female principals in some components.

Conclusion: The results highlight the key role of educational managers in enhancing the effectiveness of virtual education and shaping its identity within the education system.

Keywords: Virtual learning, identity formation, educational managers, e-learning, evaluation.

*Corresponding author: Master's Degree in Educational Management.

Email: zahramahdipour14@gmail.com

DOI: [10.22034/esbam.2025.524133.1076](https://doi.org/10.22034/esbam.2025.524133.1076)

Examining the Role of Educational Managers in Shaping the Identity of Virtual Learning in the Education System

Detailed Abstract

Introduction: The aim of the present study is to examine the role of educational managers in shaping the identity of virtual learning in the education system. With the development of information technologies, virtual education has become one of the fundamental pillars of modern educational systems. During the COVID-19 crisis, Iran's education system was also compelled to adopt virtual learning. In this context, the role of educational managers in guidance, planning, support, and evaluation became highly significant. The achievements of information technology have made it possible for learning to occur beyond the limitations of time and place. However, the success of such systems depends on various factors, among which effective management is particularly important. Educational managers, through planning, organizing, and supervising learning processes, play a key role in shaping the identity of virtual education. Organizational identity in these systems refers to the unique characteristics that ensure their stability and credibility. This study examines the role of educational managers in shaping the identity of virtual education and seeks to analyze the relationship between managerial performance and the quality of students' learning. Educational managers play a crucial role in establishing the identity of virtual learning within the education system. In today's world, where the use of modern technologies in education is rapidly increasing, educational managers must possess the ability to guide and manage processes related to online learning.

In recent decades, the development of Information and Communication Technologies (ICT), as one of the most prominent global transformations, has led to profound changes in many aspects of human life, including educational systems.

Materials and methods: This study employed a descriptive–correlational approach with an applied purpose to investigate the impact of managerial dimensions—such as planning, content design, interaction, support, responsiveness, technical aspects, and evaluation—on students' learning in virtual environments. The statistical population included all principals and elementary school students in District 3 of Karaj during the 2019–2020 academic year. A census method was used for selecting principals (36 individuals), while 400 students were selected through proportionate stratified random sampling. Data were collected using two researcher-made questionnaires and analyzed through statistical tests including Pearson correlation, linear regression, and the independent samples t-test.

Results and discussion: The findings indicate that there is a positive and significant relationship between managerial dimensions and students' learning in virtual education. Components such as evaluation (40%), content (24%), and educational planning (15%) contributed the most to explaining students' learning. Moreover, significant differences were observed between male and female

principals in some components. Educational managers play a crucial role in creating and stabilizing the identity of virtual education. Educational planning, rich content, effective interaction, and accurate evaluation are key components that contribute to the success of virtual learning. The findings of this study indicate that virtual education can achieve a stable and reliable identity only when supported by effective management. Given that the country's education system entered the realm of virtual learning suddenly and without prior preparation, the role of educational managers as guiding agents became even more significant than before.

Based on the results, components such as evaluation, content, and interaction have had the greatest impact on students' learning quality, demonstrating that attention to these dimensions can strengthen the foundations of virtual education. Data analysis shows that the performance of educational managers influences not only learning quality but also the formation of the identity of virtual education. This identity is formed through coherence in planning, continuity in evaluation, and the preservation of human interaction within a technological environment. Therefore, virtual education is not merely a technological platform; it is a human-organizational system in which intelligent management can bridge physical distances through cultural, emotional, and cognitive connections.

Moreover, the significant differences observed between male and female managers in certain managerial dimensions may open new avenues for research focused on identifying effective managerial styles. Importantly, gender itself does not determine managerial quality; rather, managerial approaches and mastery of key dimensions of virtual education play the decisive role.

Overall, the final analysis of this study demonstrates that for virtual education to play an effective and lasting role in the educational system, it requires knowledgeable, competent, and technology-oriented managers. Empowering managers, improving infrastructure, and establishing targeted support policies can guarantee the success of this new path in the country's education system. Recommendations include offering empowerment programs for managers in the field of virtual education, strengthening digital evaluation tools for teachers and managers, developing electronic content with an emphasis on interactivity and attractiveness, and conducting further research across other educational levels and regions of the country

Conclusion: The results highlight the key role of educational managers in enhancing the effectiveness of virtual education and shaping its identity within the education system.

Keywords: Virtual learning, identity formation, educational managers, e-learning, evaluation.

بررسی نقش مدیران آموزشی در هویت‌بخشی به آموزش مجازی در نظام آموزش و

پرورش

زهرا مهدی پور چهارده^{*}: کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی.

مرضیه رنج کش نارنجکلائی: کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، آموزگار ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان شوط.

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی نقش مدیران آموزشی در هویت‌بخشی به آموزش مجازی در نظام آموزش و پرورش است. **روش کار:** این پژوهش با رویکردی توصیفی-همبستگی و هدفی کاربردی، تلاش دارد تا تأثیر ابعاد مدیریتی نظیر برنامه‌ریزی، طراحی محتوا، تعامل، حمایت، پاسخگویی، فنی و ارزشیابی را بر میزان یادگیری دانش‌آموزان در فضای مجازی بررسی نماید. جامعه آماری شامل کلیه مدیران و دانش‌آموزان مدارس ابتدایی ناحیه ۳ کرج در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بوده که به روش تمام‌شماری در بخش مدیران (۳۶ نفر) و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی در بخش دانش‌آموزان (۴۰۰ نفر) انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از دو پرسشنامه محقق‌ساخته گردآوری شده و از طریق آزمون‌های آماری همچون همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی و آزمون t دو گروه مستقل تحلیل شدند. **نتایج:** یافته‌ها حاکی از آن است که بین ابعاد مدیریتی و یادگیری دانش‌آموزان در آموزش مجازی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مؤلفه‌هایی مانند ارزشیابی (۴۰٪)، محتوا (۲۴٪) و برنامه‌ریزی آموزشی (۱۵٪) سهم بیشتری در تبیین یادگیری دانش‌آموزان دارند. همچنین تفاوت معناداری بین مدیران زن و مرد در برخی مؤلفه‌ها مشاهده شد. **نتیجه‌گیری:** این نتایج نشان‌دهنده نقش کلیدی مدیران در اثربخشی و هویت‌بخشی به آموزش مجازی است.

واژگان کلیدی: آموزش مجازی، هویت‌بخشی، مدیران آموزشی، یادگیری الکترونیکی، ارزشیابی.

^{*}نویسنده مسؤول: آموزگار ابتدایی، اداره آموزش و پرورش یزد.

Email: zahramahdipour14@gmail.com

DOI: [10.22034/esbam.2025.528115.1077](https://doi.org/10.22034/esbam.2025.528115.1077)

با توسعه فناوری‌های اطلاعاتی، آموزش مجازی به یکی از ارکان نظام‌های نوین آموزشی بدل شده است. در شرایط بحران کرونا، آموزش و پرورش ایران نیز به ناچار به استفاده از فضای مجازی روی آورد. در این میان، نقش مدیران آموزشی در هدایت، برنامه‌ریزی، پشتیبانی و ارزشیابی از اهمیت بسزایی برخوردار است. دستاوردهای فناوری اطلاعات، امکان یادگیری فارغ از محدودیت‌های زمانی و مکانی را فراهم کرده است. با این حال، موفقیت این سیستم‌ها وابسته به عوامل متعددی از جمله مدیریت اثربخش است. مدیران آموزشی با برنامه‌ریزی، سازماندهی و نظارت بر فرآیندهای یادگیری، نقش کلیدی در هویت بخشی به آموزش مجازی ایفا می‌کنند. هویت سازمانی در این سیستم‌ها به معنای ویژگی‌های منحصر به فردی است که ثبات و اعتبار آنها را تضمین می‌کند. این پژوهش به بررسی نقش مدیران آموزشی در هویت بخشی به آموزش مجازی می‌پردازد و تلاش می‌کند تا رابطه بین عملکرد مدیریتی و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان را تحلیل کند. مدیران آموزشی نقش بسیار مهمی در هویت بخشی به آموزش مجازی در سیستم آموزش و پرورش دارند. در دنیای امروز که استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش روز به روز افزایش می‌یابد، مدیران آموزشی باید توانایی هدایت و راهبری فرایندهای مربوط به آموزش آنلاین را داشته باشند. در دهه‌های اخیر، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) به عنوان یکی از شاخص‌ترین تحولات جهانی، منجر به دگرگونی عمیق در بسیاری از ابعاد زندگی بشر از جمله نظام‌های آموزشی شده است. در این میان، آموزش مجازی به عنوان یکی از مهم‌ترین جلوه‌های بهره‌گیری از فناوری در عرصه یاددهی-یادگیری، جایگاه قابل توجهی یافته و به تدریج به بخشی اجتناب‌ناپذیر از نظام‌های آموزشی مدرن بدل شده است (اندرسون، ۲۰۰۴). ظهور آموزش مجازی، به‌ویژه در پی بحران‌هایی نظیر همه‌گیری ویروس کرونا، که منجر به تعطیلی گسترده مدارس و مراکز آموزشی شد، ضرورت بازنگری در نقش و عملکرد ارکان کلیدی نظام آموزش و پرورش از جمله مدیران آموزشی را بیش از پیش آشکار ساخت (عباسی، حجازی و حکیم‌زاده، ۱۳۹۹). در گذشته، آموزش صرفاً مبتنی بر حضور فیزیکی معلم و دانش‌آموز در یک فضای مشترک بود، اما امروز مرزهای زمانی و مکانی در فرآیند یادگیری کمرنگ شده‌اند. با این حال، این دگرگونی صرفاً تکنولوژیک نیست؛ بلکه مستلزم تحول در فرهنگ سازمانی، روش‌های مدیریتی، و هویت نظام آموزشی است (نصر اصفهانی و آقابابور، ۱۳۹۲). در این میان، هویت آموزش مجازی، به‌مثابه مفهومی چندبعدی که بازتاب‌دهنده ارزش‌ها، رویه‌ها، ساختارها و ارتباطات آموزشی در بستر مجازی است، نیازمند تعریف و تبیین دقیق بوده و مدیران آموزشی نقش کلیدی در شکل‌دهی و تقویت آن ایفا می‌کنند (بالمر و گری، ۲۰۰۳). بر اساس دیدگاه‌های نظری، سازمان‌ها همچون انسان‌ها دارای هویت سازمانی هستند؛ هویتی که ویژگی‌های متمایزکننده، ارزش‌ها، و فرهنگ آن‌ها را تعریف می‌کند (هچ و شالتز، ۲۰۰۲). در زمینه آموزش مجازی، این هویت در نحوه برنامه‌ریزی، اجرای محتوا، تعامل با فراگیران، سازوکارهای ارزشیابی، حمایت‌های فنی و حتی شیوه پاسخ‌گویی مدیران آموزشی تجلی می‌یابد (کهن و همکاران، ۱۳۹۳). به بیان دیگر، هویت آموزش مجازی صرفاً در انتخاب یک پلتفرم یا ابزار تکنولوژیک خلاصه نمی‌شود، بلکه در نوع نگرش و مدیریت آموزش مجازی توسط مدیران مدارس معنا می‌یابد. مدیر آموزشی نه تنها یک ناظر بر فرآیندهای آموزشی است، بلکه در آموزش مجازی به عنوان طراح، تسهیل‌گر، هدایت‌کننده و حتی تولیدکننده محتوا ایفای نقش می‌کند (قرائی‌مقدم، ۱۳۹۴). این نقش‌ها در فضای آموزش مجازی پیچیده‌تر می‌شود، زیرا مدیر باید به طور همزمان بر مسائل فنی (مانند پایداری زیرساخت)، تعاملات انسانی (مانند ارتباط معلم و دانش‌آموز)، کیفیت محتوای الکترونیکی، و فرآیندهای ارزشیابی یادگیری تسلط داشته باشد (محمدطاهری، ۱۳۹۲). در چنین شرایطی، نقش مدیران در هویت بخشی به آموزش مجازی، به یکی از عناصر حیاتی موفقیت این نظام بدل می‌شود. از سوی دیگر، آموزش مجازی بدون هویت، صرفاً انتقال محتوای آموزشی به صورت دیجیتال خواهد بود. چنین آموزشی فاقد انسجام، شفافیت، و تأثیرگذاری لازم است و در نهایت منجر به بی‌هویتی آموزشی، کاهش انگیزش و افت کیفیت یادگیری می‌شود (بادل، ۱۳۹۶).

هویت‌بخشی به آموزش مجازی از طریق تقویت مؤلفه‌هایی چون برنامه‌ریزی آموزشی، تعامل مؤثر، ارزشیابی مستمر، حمایت از دانش‌آموزان، و ایجاد حس تعلق به محیط یادگیری شکل می‌گیرد؛ مؤلفه‌هایی که مستقیماً تحت تأثیر نگرش و عملکرد مدیران آموزشی هستند (نژاداسلامی، ۱۳۹۴). یادگیری الکترونیکی مفهومی پیچیده و میان‌رشته‌ای است که از تعامل فناوری، علوم تربیتی، روانشناسی یادگیری و نظریه‌های سازمانی نشأت می‌گیرد. این یادگیری زمانی مؤثر خواهد بود که نه تنها دسترسی به محتوا فراهم باشد، بلکه محیطی غنی از نظر تعامل، بازخورد، انگیزه و معنا نیز وجود داشته باشد. بر اساس نظریات روانشناسی اجتماعی، هویت یادگیری در تعامل با محیط، معلمان و همسالان شکل می‌گیرد؛ محیطی که باید توسط مدیران طراحی، پشتیبانی و مدیریت شود (احمدی، ۱۳۹۱). بنابراین، نقش مدیر آموزشی از دیدگاه ساختارگرایانه، نقشی کلیدی در ساخت و تقویت هویت آموزش مجازی به شمار می‌رود. پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که موفقیت آموزش مجازی به میزان زیادی وابسته به پشتیبانی و هدایت مدیران است. برای نمونه، پژوهش‌های علیزاده و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد که یکی از مهم‌ترین عوامل گرایش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها به آموزش مجازی، حمایت مدیران ارشد از این روش بوده است. همچنین مطالعه محمودی و مستشیری (۱۳۹۶) نیز فقدان حمایت مدیریت را یکی از موانع اصلی توسعه آموزش الکترونیکی در نظام آموزش عالی ایران معرفی کرده است. در سطح آموزش و پرورش نیز، مدیران مدارس به عنوان مسئولین کلیدی اجرای آموزش مجازی، نقش مهمی در ایجاد ساختار، نظم، انگیزه و نظارت دارند (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۶). از سوی دیگر، بررسی‌های بین‌المللی نیز بر اهمیت رهبری آموزشی در فضای مجازی تأکید کرده‌اند. برای مثال، پژوهش فنگ و همکاران (۲۰۲۰) در چین، تأکید می‌کند که کیفیت آموزش مجازی مستقیماً به توانمندی مدیران در ایجاد زیرساخت‌های مؤثر، آموزش معلمان، ارزیابی کیفیت و توسعه حرفه‌ای وابسته است. در همین راستا، یانگ و ژو (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که ناتوانی دانش‌آموزان در تعامل مؤثر با محتوای آنلاین، یکی از پیامدهای ضعف در طراحی و هدایت آموزش مجازی است؛ امری که می‌تواند با مدیریت اثربخش بهبود یابد. در ایران نیز، با راه‌اندازی شبکه آموزشی شاد، مدیران مدارس عملاً در نقش مدیر سیستم آموزشی دیجیتال ظاهر شدند؛ نقشی که فراتر از مأموریت‌های سنتی آنان است. این تحول نیازمند توانمندی‌های چندگانه مدیریتی از جمله شناخت ابعاد فنی، تعامل انسانی، برنامه‌ریزی محتوایی و رهبری یادگیری است (بیرقی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۹). در این میان، سؤال اساسی آن است که مدیران آموزشی تا چه میزان توانسته‌اند به آموزش مجازی در سطح مدرسه، هویت ببخشند؟ و کدام مؤلفه‌ها در این فرآیند نقش بیشتری داشته‌اند؟ پاسخ به این پرسش‌ها می‌تواند راهگشای تصمیم‌گیری‌های راهبردی در سطح سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی آموزشی و توانمندسازی منابع انسانی باشد. بدیهی است که طراحی و اجرای آموزش مجازی بدون در نظر گرفتن نقش مدیران، منجر به ناکامی در تحقق اهداف تربیتی و یادگیری معنادار خواهد شد. بنابراین، پژوهش حاضر در پی آن است تا با بررسی نقش مدیران آموزشی در هویت‌بخشی به آموزش مجازی، گامی در جهت شناخت بهتر فرآیندها، چالش‌ها و ظرفیت‌های این تحول آموزشی بردارد.

مدیریت آموزشی

مدیریت آموزشی به عنوان یکی از شاخه‌های مدیریت، نقش حیاتی در تحقق اهداف آموزشی ایفا می‌کند. مدیران آموزشی با بهره‌گیری از مهارت‌های فنی، انسانی و ادراکی، زمینه‌ساز بهبود کیفیت آموزش هستند. در محیط‌های مجازی، این نقش پیچیده‌تر می‌شود، چرا که مدیران باید علاوه بر وظایف سنتی، با چالش‌های فناورانه نیز دست و پنجه نرم کنند (علاقه‌بند، ۱۳۹۷).

هویت سازمانی

هویت سازمانی به مجموعه ویژگی‌هایی اطلاق می‌شود که یک سازمان را از دیگران متمایز می‌سازد. در سیستم‌های آموزش مجازی، هویت بخشی به معنای ایجاد تصویری پایدار و قابل اعتماد از فرآیندهای آموزشی است. این امر از طریق برنامه‌ریزی دقیق، محتوای غنی، تعامل مؤثر و ارزشیابی مستمر محقق می‌شود (هچ و شولتز، ۱۹۹۷).

آموزش مجازی

آموزش مجازی با استفاده از ابزارهای الکترونیکی، امکان یادگیری انعطاف‌پذیر را فراهم می‌کند. مزایای این سیستم شامل کاهش هزینه‌ها، افزایش دسترسی و شخصی‌سازی آموزش است. با این حال، چالش‌هایی مانند عدم تعامل چهره‌به‌چهره و نیاز به زیرساخت‌های فنی نیز وجود دارد (نیکولز، ۲۰۰۳).

۲- بیان مسئله آموزش مجازی بدون مدیریت اثربخش ممکن است دچار سردرگمی و بی‌هویتی شود. مدیران آموزشی، با اعمال مؤلفه‌های مختلفی چون برنامه‌ریزی، محتوا، تعامل، حمایت، فنی و ارزشیابی، می‌توانند هویت مشخصی به آموزش مجازی ببخشند.

پیشینه پژوهش

مطالعات علیزاده و همکاران (۱۳۹۴) و محمودی و مستشیری (۱۳۹۶) به ضعف در حمایت مدیریتی در توسعه آموزش مجازی اشاره داشته‌اند. یافته‌های جی یانگ و همکاران (۲۰۲۰) نیز اهمیت تعامل را در یادگیری مجازی پررنگ می‌داند.

روش‌شناسی پژوهش

حاضر از نوع کاربردی با روش توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل ۳۶ مدیر و ۸۶۵۵ دانش‌آموز بود. نمونه‌گیری در بخش مدیران تمام‌شماری و در بخش دانش‌آموزان به روش تصادفی طبقه‌ای (۴۰۰ نفر) انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات دو پرسشنامه محقق‌ساخته بود.

یافته‌ها

جدول ۱. ضرایب رگرسیونی مؤلفه‌های مدیریت آموزشی در یادگیری مجازی

مؤلفه	ضریب همبستگی	درصد تبیین یادگیری
ارزشیابی	0.43	40%
محتوا	0.24	24%
برنامه‌ریزی	0.15	15%
تعامل	0.13	13%
فنی	0.19	9%
حمایت و پشتیبانی	0.11	11%
پاسخگویی	0.10	<5%
اجرا	NS	-

نتایج نشان داد که مؤلفه ارزشیابی بیشترین سهم را در یادگیری دانش‌آموزان دارد. مؤلفه اجرا (فرایند یاددهی/یادگیری) و پاسخگویی معنادار نبودند.

جدول ۲. آزمون t مستقل یادگیری در بین دانش‌آموزان دختر و پسر

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	معناداری
دختر	3.85	0.41	-1.27	0.204
پسر	3.78	0.47		

تفاوت معناداری میان دختران و پسران در یادگیری آموزش مجازی مشاهده نشد.

جدول ۳. تفاوت میان مدیران زن و مرد در ابعاد مدیریتی آموزش مجازی

مؤلفه	t	معناداری	نتیجه
محتوا	2.31	0.022	معنادار
تعامل	2.45	0.017	معنادار
فنی	2.60	0.013	معنادار
ارزشیابی	2.92	0.006	معنادار
سایر مؤلفه‌ها	NS	>0.05	غیر معنادار

بحث و تفسیر این یافته‌ها نشان می‌دهد که مؤلفه‌هایی چون ارزشیابی و محتوا در شکل‌گیری هویت آموزش مجازی تأثیر بسزایی دارند. مدیرانی که به این ابعاد توجه دارند، می‌توانند بستر یادگیری معنادار و باکیفیت‌تری فراهم کنند.

نتیجه‌گیری

مدیران آموزشی نقش مهمی در ایجاد و تثبیت هویت آموزش مجازی دارند. برنامه‌ریزی آموزشی، محتوای غنی، تعامل مؤثر و ارزشیابی دقیق، اجزای کلیدی موفقیت آموزش مجازی محسوب می‌شوند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش مجازی تنها در صورت وجود مدیریت اثربخش می‌تواند به هویتی پایدار و قابل اتکا دست یابد. در شرایطی که نظام آموزشی کشور به‌صورت ناگهانی و بدون آمادگی قبلی وارد عرصه آموزش مجازی شد، نقش مدیران آموزشی به‌عنوان عوامل هدایت‌گر، بسیار پررنگ‌تر از گذشته شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، مؤلفه‌هایی چون ارزشیابی، محتوا و تعامل، بیشترین تأثیر را بر کیفیت یادگیری دانش‌آموزان داشته‌اند و نشان داده‌اند که توجه به این ابعاد می‌تواند پایه‌های آموزش مجازی را مستحکم‌تر سازد. تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که عملکرد مدیران آموزشی نه‌تنها بر کیفیت یادگیری، بلکه بر شکل‌گیری هویت آموزش مجازی نیز مؤثر است. این هویت، متشکل از انسجام در برنامه‌ریزی، استمرار در ارزشیابی، و حفظ تعامل انسانی در

بستر فناوری است. بنابراین، آموزش مجازی صرفاً یک بستر فناورانه نیست، بلکه بستری انسانی - سازمانی است که مدیریت هوشمندانه آن می‌تواند فاصله‌های فیزیکی را با پیوندهای فرهنگی، عاطفی و شناختی پر کند. همچنین، تفاوت معنادار در برخی ابعاد مدیریتی میان مدیران زن و مرد می‌تواند زمینه‌ساز تحقیقات جدیدی در راستای شناسایی سبک‌های مؤثر مدیریتی باشد. نکته مهم آن است که جنسیت به خودی خود تعیین‌کننده کیفیت مدیریت نیست، بلکه رویکردهای مدیریتی و میزان تسلط بر مؤلفه‌های کلیدی آموزش مجازی، نقش تعیین‌کننده دارند. در مجموع، تحلیل نهایی این پژوهش نشان می‌دهد که آموزش مجازی برای آن‌که بتواند نقش مؤثر و ماندگاری در نظام آموزشی ایفا کند، نیازمند مدیریتی آگاه، توانمند و فناورمحور است. توانمندسازی مدیران، ارتقای زیرساخت‌ها، و ایجاد سیاست‌های حمایتی هدفمند، می‌توانند ضامن موفقیت این مسیر نوین در آموزش و پرورش کشور باشند. در بحث پیشنهادها می‌توان به برگزاری دوره‌های توانمندسازی مدیران در حوزه آموزش مجازی، تقویت ابزارهای ارزشیابی دیجیتال برای معلمان و مدیران. توسعه محتوای الکترونیکی با تأکید بر تعامل‌پذیری و جذابیت و پژوهش‌های بیشتر در مقاطع تحصیلی و مناطق دیگر کشور اشاره نمود.

References

- Abbasi, M., Hejazi, A., & Hakimzadeh, R. (2020). Analysis of the role of the SHAD network in education during the COVID-19 era. *Journal of Modern Studies in Education*, 7(3), 45–62. [In Persian]
- Ahmadi, H. (2012). *Developmental psychology and identity formation in adolescents*. Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
- Alizadeh, H., et al. (2015). Examining factors affecting virtual education. *Journal of Open Education*. [In Persian]
- Alizadeh, H., Khosravi, N., & Fallahpour, M. (2015). Factors affecting professors' tendency toward e-learning. *Quarterly Journal of Open and Distance Education*, 6(2), 43–60. [In Persian]
- Anderson, T., Rourke, L., Garrison, D. R., & Archer, W. (2004). Assessing teaching presence in a computer conferencing context. *The Journal of Asynchronous Learning Networks*, 5(2), 1–17.
- Badleh, R. (2017). Multimedia content analysis in e-learning. *Journal of Modern Educational Sciences*, 9(3), 25–41. [In Persian]
- Balmer, J. M. T., & Grey, E. R. (2003). Corporate identity: What is it and why does it matter? *Corporate Reputation Review*, 6(1), 33–48.
- Beyraghifard, S., Zarei, A., & Hamidi, M. (2020). Analysis of the functions of the SHAD network in Iranian education. *Journal of IT Strategies in Education*, 7(1), 79–94. [In Persian]
- Feng, X., Cheng, L., Wang, Y., & Zhou, Y. (2020). Online education in the post-COVID-19 era: Challenges and solutions. *International Journal of Educational Development*, 77, 102398.
- Gharaei Moghadam, M. (2015). *Educational Management in Iran*. Tehran: Avaye Noor Publications. [In Persian]
- Hatch, M. J., & Schultz, M. (2010). *Organizational identity and external image of the organization*. (Translated by Seyed Mehdi Alvani). Tehran: Saffar Publications. [In Persian]
- Ji-yang, Cheng, Wang, & Zhu. (2020). Analysis of online education after COVID-19.

- Kohan, M., Ali-pour, F., & Moradi, S. (2014). Virtual education management and the role of school principals. *Journal of Modern Education*, 4(2), 73–90. [In Persian]
- Mahmoudi, S., & Mostashiri, F. (2017). Barriers to the development of e-learning. *Educational Management Quarterly*. [In Persian]
- Mahmoudi, S., & Mostashiri, F. (2017). Investigating the barriers to e-learning development in Iran's higher education system. *Higher Education Management Quarterly*, 8(1), 71–89. [In Persian]
- Mohammad-Taheri, S. (2013). The role of technical infrastructure in achieving virtual education in schools. *Journal of Educational Technology Research*, 5(1), 51–65. [In Persian]
- Nasr Esfahani, A., & Aghababapour Dehkordi, Z. (2013). Examining the relationship between organizational identity and employee commitment in public schools. *Quarterly Journal of Innovation in Educational Management*, 2(2), 35–52. [In Persian]
- Nejad-Eslami, M. (2015). The role of information technology in education. [In Persian]
- Yang, J., & Zhou, Z. (2020). Student engagement and learning effectiveness in online education. *Educational Technology & Society*, 23(4), 25–37.